

Evropská měnová integrace a rozdílnost přístupu k ní ve středoevropském regionu

Petr Zahradník

*EU Office České spořitelny, www.csas.cz/eu,
EU_office@csas.cz*

Přehled prezentace

1. **Vznik eura, EMU a rozšíření**
2. **Rozšiřování euro-zóny a absence České republiky v tomto procesu**
3. **Cesta od koruny k euru**
4. **Efekty a rizika vstupu do EMU**
5. **Obchodní vztahy se Slovenskem po přijetí eura**
6. **Předpokládaný vývoj kursu koruny**
7. **Slovensko: možné inflační riziko po zavedení eura ?**

Vznik euro, EMU a rozšíření

EMU = Hospodářská a měnová unie

- ✓ logický doplněk JVT, politická integrace
- ✓ EU summit Hannover (1988) – cíl vybudování EMU, Madrid (1989) – rozpracování projektu,
- ✓ Smlouva o EU (Maastricht, 1992) - právní základ – 3 fáze

Vznik euro, EMU a rozšíření

- 1. fáze (1990-1993) – cílem pokrok v konvergenci (konv. programy), liberalizace pohybu kapitálu, posílení nezávislosti CB**
- 2. fáze (1994-1998) – založení EMI (koordinace měn.pol., příprava na ECB), dosažení konvergenčních nominálních kritérií, 05/1998: 11 zemí euro**
- 3. fáze (od 1999) – neodvolatelné fixingy k EUR (nahradilo ECU), společná měnová politika ECB, 01/2001 Řecko, 01/2002 hotovostní euro**

Vznik euro, EMU a rozšíření

Kritéria přijetí eura – vstupu do 3. fáze EMU:

- ✓ **slučitelnost právních předpisů, vč. statutů CB – požadavek nezávislosti CB**
- ✓ **dosažení vysokého stupně hospodářské konvergence - měřítkem je plnění nominálních konvergenčních (maastrichtských) kritérií**
- ✓ **přihlíží se též k: výsledkům integrace trhů, situaci a vývoji běžného účtu, vývoji nákladů na jednotku pracovní síly a jiných cenových indexů – tzv. připravenost reálného sektoru**

Vznik euro, EMU a rozšíření

1. cenové kritérium: dlouhodobě udržitelná a min. 1 rok
- ø míra inflace $\leq$ max. 3 nejlepší státy EU + 1,5 p.b
2. fiskální kritérium:
  - ✓ (i) schodek veřejných rozpočtů k HDP $\leq$ 3 % (kromě: podstatný, nepřetržitý pokles; překročení výjimečné, dočasné)
  - ✓ (ii) veřejný dluh k HDP $\leq$ 60 % (kromě: podstatný pokles blížící se hodnotě)
3. kurzové kritérium: min. 2 roky- ERM II ($\pm$ 15 %) a přísněji (nesmí devalvovat, nesmí nadměrné fluktuace ($\pm$ 2,25%?))
4. úrokové kritérium: min. 1 rok- ø dlouhodobé úrokové sazby $\leq$ max. 3 nejlepší státy EU v inflaci + 2,0 p.b

Vznik euro, EMU a rozšíření

Pozice zemí mimo EMU:

- ✓ UK a Dánsko výjimku z 3. fáze EMU
- ✓ Švédsko se zatím neúčastní (není v ERM)
- ✓ Estonsko, Litva, Lotyšsko – posunutí vstupu po roce 2010 – vysoká inflace
- ✓ Česká republika – ekonomicky připravena, politicky nikoliv – umělé obstrukce – cca 2015
- ✓ Polsko – cca 2013 – 2015
- ✓ Maďarsko – ekonomicky špatné období – po roce 2015
- ✓ Bulharsko – velké ambice
- ✓ Rumunsko – ekonomicky a institucionálně nepřípravené

Cesta od koruny k euru

- ✓ závazek ČR dle Přístupové smlouvy přijmout euro, nyní dočasná výjimka
- ✓ základní právní rámec „Strategie přistoupení ČR k eurozóně“ (2003 - ČNB+MF+MPO):
  - ✓ přijetí eura 2009-2010
  - ✓ sladěnost ekonomického cyklu, schopnost vstřebat asymetrické šoky (pružný fiskál, trh práce, stabilita finančního sektoru)
- ✓ pracovní datum 1.1.2010 (09/2005: pr+mf+cnb)
- ✓ Konvergenční program ČR – postup konverg.
- ✓ v říjnu 2006 byl časový scénář tohoto postupu posunut

Cesta od koruny k euro

Národní plán zavedení eura v České republice – jaro 2007

Národní koordinační skupina, v čele s
Národním koordinátorem – Oldřich
Dědek

Pracovní skupiny

Základní úkoly

Banky a finanční sektor:

- Zavedení eura do hotovostního oběhu a stažení české koruny z oběhu
- Zavedení eura do bezhotovostního platebního styku (konverze účtů, platebních karet a dalších platebních instrumentů)
- Adaptace bank a finančních institucí (kapitálový trh, pojišťovnictví, penzijní fondy apod.) na jednotnou měnu
- Legislativní změny
- ČNB a její politika a regulační rámec

Základní úkoly

Veřejný sektor:

- Rozpočty státu, krajů, měst a obcí, státní fondy – vyjádřeny v euro
- Správa státního dluhu a finančního majetku státu v euro
- Účetnictví, výkaznictví, daňová agenda
- Systém sociálního zabezpečení

Základní úkoly

Nefinanční sektor a ochrana spotřebitele:

- Stanovení pravidel převodu a ochrany spotřebitelů a podnikatelského sektoru:

Přepočítací koeficient: nevratný a neměnný kurs stanovený Radou EU, kterým se přepočítávají částky v národní měně do částek v euro; na 6 platných číslic ve formátu 1 € = xxxxxx jednotek národní měny; všechny korunové hodnoty se přepočítávají pouze a jedině tímto kursem; není možné použít jiný kurs

Konverze cen: převod/ přepočet cen při použití přepočítacího koeficientu

Duální označování cen

Cesta od koruny k euru

Maastrichtská kritéria v České republice

- ✓ **Inflace – momentální riziko**
- ✓ **Dlouhodobé úrokové sazby – v pořádku**
- ✓ **Kurs a kursová stabilita – setrvalý posilovací trend; institucionálně nejsme v ERM II.**
- ✓ **Veřejný dluh – v pořádku**
- ✓ **Veřejný deficit – riziko; se zlepšujícím se vývojem (2007 – 0,95% HDP)**

Cesta od koruny k euru

Připravenost reálného sektoru

- ✓ pružnost trhu práce (?)
- ✓ pružnost finančních toků a stabilita finančního sektoru
- ✓ sladěnost hospodářských cyklů (?)

Cesta od koruny k euru

Přechodové fáze:

- ✓ Big bang (= jednorázové zavedení eura v bezhotovostní i hotovostní podobě bez přechodného období)
- ✓ Předpřípravná fáze před rozhodnutím Rady EU
- ✓ Přípravná fáze po rozhodnutím před vstupem do euro-zóny
- ✓ Období duální cirkulace (max. 2 týdny)
- ✓ Období mezi koncem duální cirkulace a koncem duálního označování cen
- ✓ Závěrečná fáze zavedení eura

Cesta od koruny k euru

Časový harmonogram:

- ✓ Nebyl v Národním plánu explicitně stanoven
- ✓ Stále stihnutelný je rok 2012
- ✓ Díky politické (ne)vůli i omezené podpoře obyvatelstva – realistické spíše kolem roku 2015
- ✓ Ekonomicky již připraveni jsme

Efekty a rizika vstupu do EMU

Za jakých podmínek se tedy můžeme těšit na euro ?

Čeká nás splnění náročných domácích úkolů:

1. Maastrichtská kritéria;
2. Technické podmínky a pravidla související s přechodem od národní měny k měně nadnárodní (euro);
3. Respektování připravenosti tzv. reálného sektoru
4. Konvergence (velmi důležitá záležitost v období vyjednávání nové podoby využití Strukturálních a Kohezního fondu na období 2007 – 2013)

Efekty a rizika vstupu do EMU

- ✓ Jaké efekty pak z takto splněných domácích úkolů vyplývají ?
- ✓ Eliminace kursového rizika ve vztahu k euro (a současně „převzetí“ kursového rizika euro-zóny jako celku vůči ostatním, především klíčovým světovým měnám – USD, JPN, GBP)
- ✓ Eliminace úrokového diferenciálu ve vztahu k ostatním teritoriím euro-zóny
- ✓ Měnová unie jako logický doplněk prostředí Jednotného vnitřního trhu ? (zatím nedosažená vize či Utopie, díky restrikcím v rámci volného pohybu osob a služeb není tento potenciál využit)

Efekty a rizika vstupu do EMU

- ✓ Deklarované snížení transakčních nákladů spojené s přechodem od řady národních měn k jedné – dosud nebylo věrohodně vyčísleno
- ✓ Dosažení cenové transparentnosti pro rozhodování ekonomických subjektů (spotřebitelů i podnikatelů)

Efekty a rizika vstupu do EMU

- ✓ Provedení neodvolatelné kursové fixace v nepravý čas za nepravý kurs (extrémní negativní příměr: měnové a ekonomické sjednocení Německa);
- ✓ Váznutí přípravné fáze před vlastním vstupem do euro-zóny (neschopnost plnění Maastrichtských kritérií, zejména kursového kritéria, a z toho plynoucí nadbytečné protahování možné „předvstupní agonie“)

Slovensko

- ✓ první skutečný „big-bang“ (leden 2007)
- ✓ dlouhodobá svědomitá příprava a ujasněná celonárodní priorita, vnímáno jako integrální součást členství v EU
- ✓ po technické stránce: hladký a bezproblémový přechod
- ✓ aktuální jev hodný vysvětlení: viditelně vztlínající inflace

Budoucnost

Skutečnost: Kypr, Malta (leden 2008)

Jistota: Slovensko (leden 2009)

**První opravný pokus: Litva (předchozí oficiální vyloučení;
Estonsko, Lotyšsko (dobrovolně vzdaly) (zřejmě přelom
dekády)**

**Mhavé nejasno: Česká republika, Polsko, Maďarsko (výrazný
rozdíl: Maďarsko selhává v plnění kritérií, ale my na to
ekonomicky máme)**

**Dravé „mládí“: Bulharsko (možný vstup do ERM-2 ještě v
letošním roce)**

Zkušenosti podnikatelské sféry ze zemí přistoupivších do euro-zóny

Nejrelevantnější příklad a inspirace:
Slovinsko;

Vlastní proces příprav započal více než 5 let
před vlastním vstupem Slovinska do euro-
zóny; tedy výrazně před tím, než Slovinsko
vůbec vstoupilo do EU;

Hlavním slovinským heslem bylo: neotálet, a
bez velkých odkladů po vlastním vstupu do
EU vstoupit i do euro-zóny

Zkušenosti Slovinska

- Slovinsko je typickým příkladem tzv. rychlého přístupu
- Po úvodních obdobích příprav: listopad 2003 – vláda a centrální banka připravily společný program přístupu do euro-zóny
- Důvody pro rychlý přístup (jež se příliš neliší od okolností v České republice):
  - malá a velmi otevřená ekonomika (objem exportu = 70% HDP)
  - 2/3 exportu orientovány na euro-zónu (přibližně stejný podíl i v případě importu)
  - Slovinsko se blíží formování optimální měnové oblasti vůči euro-zóně (ve smyslu synchronizace hospodářských cyklů, ekonomické struktury a nenáchylnosti k asymetrickým šokům)

Zkušenosti Slovinska

- Formální začátek spuštěn společně se vstupem do EU (1.5. 2004); již bez možnosti „opt-out“
- Okamžitě poté, sledování dvou klíčových priorit:
  - plnění Maastrichtských kritérií
  - okamžité zahájení praktických příprav
- Dva měsíce po vstupu do EU vstupuje Slovinsko i do ERM II a následně hladce splňuje požadavek udržitelnosti kursové stability
- V průběhu plnění Maastrichtských kritérií bylo nejnáročnější splnění inflačního kritéria (vyžadovalo silný konsensus mezi sociálními partnery ohledně restriktivní mzdové politiky); současně bylo zapotřebí ke splnění fiskálního cíle zpřísnit rozpočtovou politiku

Zkušenosti Slovinska

Technická příprava:

- Při vstupu do euro-zóny Slovinsko opouštělo svoji národní měnu – tolar , která byla zavedena teprve v roce 1991 při oddělení od Jugoslávie (zkušenost obyvatelstva s dělením měny; nedlouhá tradice tolaru)
- Informace – především zaměřené na tři typy cílových skupin: stát a veřejné instituce; podnikatelská komunita; široká veřejnost a spotřebitelé

Zkušenosti Slovinska

- Informativní duální oceňování začalo 10 měsíců před zavedením euro a bylo udrženo i 6 měsíců po zavedení
- Založena síť „hlídačů cen“ (price-watchers)
- Informační funkce byla zřejmě úspěšně splněna (95% populace bylo přesvědčeno, že přechod byl úspěšný; 92% se cítilo být dobře informováno; současně ale: 59% si myslelo, že euro povede k vyšším cenovým nárůstům – latentní inflační očekávání)
- Závazek podnikatelů a obchodníků nezvyšovat ceny v průběhu přechodu na euro (na základě výzvy vlády)

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

- Potřeba vytvoření uceleného projektu, v závislosti na:
  - velikosti firmy,
  - převažujícím typem činností,
  - rozsahu nakládání s (hotovými) penězi,
  - míře spoléhání se na informační systém, apod.

Je patrné, že v případě každé firmy se bude jednat o více, méně individuální projekt, který však bude mít některé společné rysy

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

Cíl uceleného projektu:

- hladký a pohotový přechod k euro,
- maximální eliminace podnikatelských problémů, rozptýlení, trhlin,
- maximální nákladová efektivnost procesu přechodu

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

Dosavadní zkušenosti ze všech zemí ukazují, že velké společnosti obecně snadněji naplňují výzvy spojené s přechodem k euro, než SMEs

Navíc: nejmenší firmy často podceňují rozsah toho, co je potřeba udělat pro přizpůsobení svých činností na euro, i riziko ponechání příprav na příliš pozdní dobu

SMEs jsou obvykle omezeny svými lidskými zdroji a měly by tak začít přípravné práce jak je nejdříve možné

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

Obecné pravidlo: začít alespoň jeden rok před stanoveným národním datem pro zavedení euro

Postup:

1. Odhad a ocenění očekávaného dopadu měnové změny na operace firmy (ocenění dopadu na účetní systém a IT, způsob nakládání s hotovostí zejména v době přechodu s ohledem na logistické a bezpečnostní aspekty)
2. Vymezení strategie přechodu (například zvážit, zda měnová změna může být využita pro posílení konkurenceschopnosti firmy – například modernizace systémů IT, časování všech nezbytných opatření, rozsah opatření, v nichž se firma bude spoléhat na externí expertízu a poradenství)

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

3. Lidské zdroje: jmenování seniorní pozice, která je zodpovědná a koordinuje přípravu změny
4. Vytvoření a specifikace akčního plánu a formulace jasného cíle přechodu
5. Včasné vyčlenění dalších potřebných lidských zdrojů a finančních prostředků
6. Kontinuální a konečný monitoring průběhu a završení procesu změny

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

Obsahové naplnění projektu:

1. Informace (využití všech zdrojů dostupných informací – Národní plán přechodu, Národní komunikační kampaně, Evropská komise, obchodní asociace, evropská informační centra, obchodní a hospodářské komory, banky, poradenské firmy)

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

2. Účetnictví a finanční management (konverze kapitálu společnosti a hodnoty akcií, potřeba zaokrouhlení částek pro výši kapitálu; upravení základacích smluv a statutů firem všude tam, kde je operováno s finančními částkami; nové firmy, které jsou založeny těsně před přechodem k euro by svůj kapitál měly denominovat již rovnou v euro – aby se vyhnuly potřebě konverze; informování akcionářů; příprava rozpočtu v euro, daně, finanční výkazy)

Potřeba vytvoření uceleného projektu na úrovni firem pro přechod do euro- zóny

3. IT (systémy fakturování a vedení účtů, zálohy, nákupní software, systém prodeje lístků, vstupenek)
4. Cash management (adekvátní vybavení maloobchodníků hotovostí v euro – potřeba realistického odhadu hotovostní potřeby; logistické a bezpečnostní aspekty – dostatečné a bezpečné skladovací kapacity, dopravní kapacity, zajišťovací pokrytí; nakládání a manipulace s hotovostí v euro)
5. Informace a trénink zaměstnanců

Obchodní vztahy a zvláštní důraz na Slovensko

Česká republika a Slovensko: obě velmi otevřené ekonomiky v celoevropském srovnání

Česká republika: obrat zahraničního obchodu = 136,6% HDP v roce 2007; Slovensko více než 150% HDP

HDP nominální = 3.557 mil. Kč

Obrat zahraničního obchodu = 4.859,7 mil. Kč

Objem vývozu = 2.472,3 mil. Kč (69,5% HDP)

Objem dovozu = 2.387,4 mil. Kč (67,1% HDP)

Obchodní vztahy Česká republika - Slovensko

- Oba vzájemně: druzí nejvýznamnější obchodní partneři
- Slovensko: 7,1% obrátu ZO České republiky (Německo 29,5%);
- 8,8% vývozu (Německo 30,8%)
- 5,4% dovozu (Německo 28,1%)

Obchodní vztahy Česká republika - EU

EU představuje 78,2% obrátu českého zahraničního obchodu (euro-zóna asi 68%);

85,2% vývozu (euro-zóna asi 72%)

70,9% dovozu (euro-zóna asi 61%)

Budoucnost ekonomických vztahů ?

- Nejen obchod, ale i investice
- Přirozená (spontánní) euroizace ?
- Slovensko: laboratoř připravenosti pro nás
- Slovensko: podstatně méně homogennější ekonomika než naše (více-rychlostní ekonomika – prosperita je věcí jen některých regionů, výrazně chudší ekonomika – cca 15 proc. bodů za námi vůči průměru EU, výrazné strukturální problémy – nezaměstnanost, větší potřeba přizpůsobení cenových hladin, stále křehká fiskální situace); jinými slovy: pokud pro Slovensko bude euro bezproblémové, již nemáme žádnou racionální výmluvu

Předpokládaný vývoj kursu koruny

- Posilování kursu vůči euru je stále dlouhodobě opodstatněný faktor, až do okamžiku fixace kursu, resp. stanovení centrální parity v rámci ERM II., bez jakýchkoliv limitů
- Od podzimu loňského roku – míra posilování je ekonomicky neodůvodněná, navíc – kumulace dat, která nejsou zrovna povzbuzující – slábnoucí poptávka domácností i podnikatelského sektoru
- Jistá kursová korekce dokonce i žádoucí (druhá polovina 2008 ?), pak návrat k trendu spíše mírného posilování – max. 3% ročně

Slovensko a inflační hrozba ?

- Slovensko ztratí kursový kanál (i proto snaha, aby přepočítací koeficient byl z pohledu SKK co nejtvrdší)
- Nástrojem vyrovnání cenových hladin: inflační kanál; nyní cenová hladina Slovenska 58,3% EU (CZ 61,5, SLO 75,3, PT 85,7, GR 89,1, CY 90,1)
- Míra inflace Q1-08 – 3,4%; průměr EU – 3,5%

Slovensko a inflační hrozba

- Přizpůsobení především neobchodovatelných položek zboží a služeb; obchodovatelné položky již mají světové ceny
- Vztah k CZ: velmi šroubovaný – může případná vyšší inflace v SK ovlivnit cenovou úroveň v CZ – prostřednictvím klíčových dodávek – železářství, hutnictví

Kontakty

Děkuji Vám za pozornost!

EU Office

Česká spořitelna, a.s.

Poláčkova 1976/2

140 00 Praha 4

<http://www.csas.cz/eu>

email: EU_office@csas.cz

tel.: +420 261 073 308

fax: +420 261 073 004

Petr Zahradník

email: pzahradnik@csas.cz

tel.: +420 261 073 019

